

ГРОМАДЯНСЬКА ОСВІТА ЯК ЧИННИК ФОРМУВАННЯ ГУМАНІТАРНОЇ КУЛЬТУРИ СТУДЕНТІВ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ США

Висвітлено інтеграцію освітньої та суспільно значущої діяльності студентів у системі громадянської освіти вищої школи США, що забезпечує формування гуманітарної культури особистості. Розглянуто зміст та основні форми навчання суспільно корисного служіння громаді у практиці американських вищих навчальних закладів як органічного складника загальної гуманітарної підготовки студентів. Виокремлено основні сфери виховного впливу навчання суспільно корисного служіння в США.

Ключові слова: вища школа США, громадянська освіта, гуманітарна культура, загальна гуманітарна підготовка, навчання суспільно корисного служіння, патріотичні почуття.

На початку XXI століття дедалі зрозумілішим стає факт, що суспільні перетворення безпосередньо пов'язані, насамперед, зі змінами у свідомості людини. На тлі цих перетворень пріоритетом будь-якої країни проголошується формування свідомого, активного, громадянина, його гуманітарної культури. Тому важливим вбачається здійснення аналізу позитивного досвіду США у цій сфері, який сьогодні може бути виокремлений як успішна практика та застосований для вирішення багатьох проблем виховання відповідальних громадян демократичного суспільства.

Громадянське навчання і виховання у США відіграє важливу роль для формування "поінформованих, вдумливих і відповідальних громадян, що здатні брати активну участь у житті суспільства та яким притаманні морально-етичні й громадянські чесноти" [3, с. 6]. Нині в американській вищій школі все більшої значущості набуває інтеграція освітньої та суспільно значущої діяльності, що, відповідаючи викликам глобальної освіти, забезпечує формування у студентів громадянської свідомості та водночас актуалізує на практиці здобуті знання.

Проблематика суспільно значущої діяльності студентів в педагогіці США досліджувалася багатьма українськими (В. Пилиповський, О. Джуринський, В. Жуковський та інші)

та американськими вченими (У. Беннет, Р. Брінгл, Дж. Гатчер, У. Кілпатрик, П. Кінг, Г. Кіршенбаум, А. Мун та інші).

Зокрема, Г. Кіршенбаум розглядає громадянську освіту як свідоме намагання допомогти іншим оволодіти знаннями, вміннями, ставленнями та цінностями, які сприяють ефективному особистісно значущому та соціально-конструктивному життю. Особистісно значуще життя, на думку дослідника, означає “змістовне життя, сповнене радості та задоволення, життя, яке дає змогу особистості відчувати як власний потенціал, так і потенціал інших людей, зрозуміти навколишній світ у його різнобарвності на шляху до реалізації самостійно визначених, особистісно значущих цілей. Соціально-конструктивне життя, своєю чергою, передбачає здійснення позитивного внеску в життя суспільства, виявлення турботи та співчуття до інших, визнання їхніх прав. Бути соціально-конструктивним означає діяти на підтримку таких базових цінностей, як життя, свобода та прагнення не лише до особистого добробуту, а й процвітання всіх людей” [8, с. 14].

Американський науковець наголошує на органічній єдності двох основних завдань громадянської освіти: по-перше, вона через суспільно значущу діяльність сприяє самореалізації особистості; по-друге, громадянське навчання і виховання забезпечує особистість можливостями соціальної адаптації, що загалом створює підґрунтя для формування її гуманітарної культури [8].

Учений А. Мун переконаний, що “суспільно значуща діяльність залучає студентів до життя громади, розвиває у них гуманістичні цінності шляхом утілення на практиці міждисциплінарного підходу до застосування здобутих знань” [9, с. 119].

Виконання суспільно значущої діяльності, за ствердженням К. Кей, “надає змогу студентам спостерігати за тим, як їхні дії змінюють навколишній світ та їх самих. При цьому студенти звикають до пошуку нагальних потреб у суспільстві, що сприяє усвідомленню ними своєї самоцінності та можливості власного впливу на ту чи іншу ситуацію” [6, с. 13].

Аналіз філософської, психологічної, педагогічної літератури з проблеми дослідження свідчить про значний інтерес американських науковців до громадянської освіти. Водночас можна констатувати, що теоретичні підходи до формування

гуманітарної культури студентів під час громадянського навчання і виховання, обґрунтовані в сучасній педагогічній науці США, вивчені поки що недостатньо. Зокрема, існує потреба в систематизації та узагальненні змісту громадянської освіти у вищій школі США, що забезпечує розвиток гуманітарної культури студентів.

Мета статті полягає у вивченні особливостей громадянського навчання і виховання у вищій школі США з огляду на їхній вплив на формування гуманітарної культури студентів.

Американські педагоги переконані, що “інвестування державних ресурсів в громадянську освіту – це запорука посилення американської демократії. ...Студенти, що прослухали курси громадянознавчого спрямування порівняно з іншими студентами мають краще розуміння суспільних проблем та ставляться до участі у суспільно-політичному житті як до способу розв’язання локальних проблем, вони частіше беруть участь у громадських акціях” [3, с. 6]. Разом із тим “виховання громадських цінностей та навчання основ громадянської діяльності пропагує і заповнює американський ідеал громадянської рівності, забезпечуючи кожного громадянина, незалежно від походження, інструментами, які допомагають йому стати повноправним учасником і творцем суспільного життя” [3, с. 6].

У США вирізняють шість основних напрямів громадянської освіти, ефективність яких підтверджено емпіричними дослідженнями американських науковців:

- 1) навчання за такими тематичними напрямками, як-то: державний устрій, історія, економіка, право та демократія;
- 2) обговорення в аудиторії актуальних проблем та резонансних подій, що сталися в громаді, країні та світі;
- 3) навчання суспільно корисного служіння;
- 4) позааудиторні заходи, що залучають студентів до життя громади;
- 5) студентське самоврядування;
- 6) організаційно-імітаційні ігри з моделювання демократичних процесів та процедур [3, с. 6–7].

З позицій нашого дослідження, значний інтерес становить саме навчання суспільно корисного служіння, яке сьогодні, забезпечуючи ефективну інтеграцію освітньої та громадянської

діяльності студентів, активно запроваджується у вищих навчальних закладах США. “Служіння громаді як важливий складник загальної гуманітарної освіти дає студентам змогу стати активними, критично мислячими учасниками вирішення будь-яких проблем у тому чи іншому життєвому середовищі” [2, с. 13]. Розглянемо докладніше його сутність, форми і методи.

На підставі аналізу американської педагогічної літератури з’ясовано, що *навчання суспільно корисного служіння* є основою з п’яти видів суспільно значущої діяльності студентів, що застосовуються у практиці вищої школи США. Інші чотири представлені:

- 1) *волонтерством* (Volunteerism), яке є формою громадянської участі в суспільно корисних справах, способом колективної взаємодії й ефективним механізмом вирішення актуальних соціально-педагогічних проблем. Як різновид добродійної діяльності індивідів або груп, волонтерство спрямоване на вирішення соціальних проблем заради добробуту та благополуччя як окремих громадян, так і суспільства загалом;
- 2) *громадським служінням* (Community Service), що ґрунтується на залученні студентів до діяльності, яка орієнтована на потреби тих чи інших реципієнтів. При цьому студенти отримують можливість саморозвитку шляхом усвідомлення того, як їхня діяльність перетворює життя тих, на кого вона спрямована (наприклад, постачання їжі безхатченкам);
- 3) *вихованням у реальних умовах/польовим вихованням* (Field Education), яке надає студентам можливість виконання суспільно значущої діяльності, яка безпосередньо не стосується змісту курикулуму та передбачає залучення студентів до співпраці з професіоналами тієї чи іншої сфери у різноманітних соціально-культурних інституціях, пов’язаних з охороною здоров’я, зі сферою освіти тощо для вивчення особливостей функціонування цих сфер у реальному світі;
- 4) *навчально-виробничою практикою* (Internships), що залучає студентів до застосування на практиці здобутих знань та сприяє їхньому професійному розвитку.

Своєю чергою, *навчання суспільно корисного служіння* (Service Learning) передбачає виконання студентами суспільно значущих справ, проєктів, які безпосередньо ґрунтуються на взаємозв'язку освітніх цілей з одержаними результатами виконаної діяльності на благо суспільства. Воно “забезпечує практичне застосування здобутих знань, водночас сприяючи розвитку здатності студентів до співпраці з різними верствами населення та формуванню демократичної громадянськості, моральної відповідальності. Загалом навчання суспільно корисного служіння є формою зв'язку вищої школи з широким загалом” [10, с. 25].

Крім того, “підготовка студентів до виявлення активної громадянської позиції є одним із найважливіших завдань загальноосвітнього гуманітарного компонента вищої школи, який всім своїм змістом сприяє взаємозв'язку студентської громадської діяльності з навчально-виховним процесом. Загальна гуманітарна підготовка, будучи креативною щодо готовності експериментувати з ідеями, уявляти нові світи і чинити опір стереотипам, допомагає студентам формувати інтелектуальну та соціокультурну установку своєї життєдіяльності, що водночас вимагає вияву творчих здібностей і відповідальності. Цей складник вищої освіти відповідає за фундаментальні зв'язки з навколишнім світом” [11, с. 32].

Стосовно сутності, то Б. Джекобі вважає, що “навчання суспільно корисного служіння – це освітня технологія, яка залучає студентів до організованої діяльності з набуття суспільно значущого досвіду. Така діяльність спрямована на потреби особистості та громади, які сприяють особистісному розвитку й ефективному навчанню і вихованню” [5, с. 5].

Подібні міркування з приводу тлумачення навчання суспільно корисного служіння висловлюють американські освітяни Р. Брінгл і Дж. Гатчер, розглядаючи його як “освітній досвід, який студенти набувають, по-перше, шляхом участі в організованій суспільно значущій діяльності відповідно до змісту певного навчального курсу, що задовольняє потреби тієї чи іншої громади, й, по-друге, через аналіз цієї діяльності з метою глибшого розуміння й оцінки змісту курсу та подальшого розвитку своєї громадянської відповідальності” [1, с. 69].

На переконання А. Муна, “студенти, залучені до навчання суспільно корисного служіння, мають вищі шанси щодо розвитку

розуміння різноманіття світу та здатності до співпраці з іншими, оволодіння базовими демократичними здобутками соціуму та інших питань, нерозривно пов'язаних з життям у демократичному суспільстві” [9, с. 118].

Напрацювання в цій сфері американської дослідниці К. Кей узагальнюють усі вище окреслені трактування навчання суспільно корисного служіння, яке, на її думку, є “освітньою технологією дослідницького типу, що спрямована на виявлення реальних потреб громади, передбачає прояв студентами ініціативи, активних дій та забезпечується рефлексією набутого досвіду й демонстрацією здобутих знань і навичок” [6, с. 9].

Разом із тим К. Кей виокремлює чотири основні форми навчання суспільно корисного служіння:

- 1) *пряма громадська діяльність* (Direct Service), що безпосередньо спрямована на адресата і передбачає його залучення (наприклад, робота з дітьми або людьми похилого віку);
- 2) *непряма громадська діяльність* (Indirect Service), що орієнтована не на конкретних людей, а загалом на користь громадськості або навколишнього середовища (до прикладу, збір книжок та іграшок для дитячих будинків);
- 3) *пропагування* (Advocacy), що охоплює просвітництво, заклик до дій з питань громадського інтересу або тематичні публічні виступи, постановку п'єс тощо та полягає у відкритості роботи студентів для суспільного ознайомлення й обговорення, оскільки забезпечення повноти інформації про реалізовану суспільно корисну діяльність сприяє її популяризації в суспільстві й перетворенню адресата на суб'єкта соціальної роботи;
- 4) *дослідницька діяльність* (Research), що спрямована на збір та аналіз певної інформації стосовно нагальних для громадськості питань (наприклад, огляд та аналіз проблем забруднення навколишнього середовища в тій чи іншій місцевості) [6, с. 11].

Як стверджує К. Кей, реалізація означеної технології у вищій школі США охоплює п'ять основних етапів взаємодії студентів з громадою:

- 1) *аналітично-дослідницький*: використовуючи різні методи соціального аналізу, студенти вивчають інтереси

та таланти своїх ровесників і суб'єктів, що залучені до програм суспільно корисного служіння; визначають доцільність потреби в тій чи іншій програмі; аналізують усі наявні проблеми;

- 2) *планувально-підготовчий*: під керівництвом викладача або самостійно студенти обговорюють здобуті ними знання та вміння, необхідні для реалізації тієї чи іншої програми із суспільно значущої діяльності; розробляють план дій, розподіляючи ролі й обов'язки;
- 3) *практично-діяльнісний*: студенти залучаються до активної суспільно корисної діяльності, що має мету, смисл, цінність та забезпечує середовище для ефективного саморозвитку і підвищення рівня їхньої гуманітарної культури;
- 4) *рефлексивний*: навчання суспільно корисного служіння ґрунтується на рефлексії, тобто охоплює осмислення, самоаналіз студентами своєї діяльності в системі відносин з іншими та зі світом загалом. Рефлексія є інструментом ефективної організації навчання суспільно корисного служіння, розвиває креативне й критичне мислення студентів для розуміння й оцінювання того, як їхня діяльність вплинула на суспільство. Осмислюючи й аналізуючи власний досвід, студенти вчаться знаходити зміст і заглиблюватись у сутність проблем з огляду на ширший соціокультурний контекст;
- 5) *демонстраційно-підсумковий*: студенти демонструють, чого та в який спосіб вони навчилися, які вміння і навички розвинули, які результати одержали шляхом усних і письмових доповідей, звітів, написання статей до місцевих періодичних видань, створення веб-сторінок з описом-аналізом набутого досвіду, презентацій і постановок та різноманітних тематичних виставок [6, с. 15–16].

Вочевидь, не є перебільшенням твердження американських освітян [1; 2; 4; 6], що основні сфери виховного впливу навчання суспільно корисного служіння ґрунтуються на його використанні як освітньої технології; як виховного методу моральних зобов'язань, що сприяє побудові справедливого соціуму; як засобу мультикультурної освіти та формування

загальнолюдських цінностей, розвитку громадянської відповідальності; як механізму особистісного зростання та розвитку гуманітарної культури студентів.

Нині у вищій школі США суспільно корисне навчання як органічний складник загальної гуманітарної підготовки студентів, на переконання П. Кінга, передбачає: інтеграцію знань; розвиток мотивації студентів до пізнавальної діяльності впродовж усього життя; розвиток критичного мислення та здатності до ефективного вирішення проблем; формування у студентів моральних якостей; розвиток їхніх лідерських здібностей; формування базових культурних цінностей з орієнтацією життєдіяльності кожного на добробут усіх членів громади та міжкультурної грамотності [7, с. 4–8].

Контент-аналіз курикулумів вищих навчальних закладів США дав змогу виокремити п'ять основних моделей навчання суспільно корисного служіння, які використовуються в навчально-виховному процесі:

- 1) власне навчання суспільно корисного служіння (pure service-learning), що охоплює цикл курсів, які мають на меті безпосереднє виконання студентами суспільно значущих справ, проектів;
- 2) навчання суспільно корисного служіння в межах однієї навчальної дисципліни (discipline-based service-learning), що передбачає протягом семестру залучення студентів до реалізації суспільно корисної діяльності відповідно до змісту тієї чи іншої академічної площини;
- 3) проблемно-пошукове навчання суспільно корисного служіння (problem-based service-learning), яке спрямоване на співпрацю студентів у ролі “консультантів” з надання рекомендацій членам громади щодо вирішення тієї чи іншої проблеми;
- 4) навчально-громадська практика (service internships), що зазвичай передбачає від 10 до 20 год позааудиторної роботи на користь громади та, на відміну від навчально-виробничої практики, спрямована на постійну рефлексію кожного етапу діяльності й двосторонню взаємодію щодо набуття ціннісного досвіду, як студентами, так і членами громади;
- 5) громадсько-дослідницька діяльність (community-based action research), орієнтована на активну співпрацю

студентів з викладачами щодо набуття ними досвіду дослідницької діяльності на користь певної громади чи суспільства загалом.

На думку К. Геффермана, навчання суспільно корисного служіння ґрунтується на принципах: 1) безпосереднього залучення студентів; 2) рефлексії як цілеспрямованого аналізу й оцінювання досвіду відповідно до освітніх цілей; 3) активної взаємодії усіх учасників навчально-виховного процесу; 4) відкритості та публічності [4].

Принцип рефлексії під час суспільно корисного навчання у вищій школі США реалізується переважно шляхом письмової комунікації у різноманітних формах, зокрема:

- ведення студентами журналів (наприклад, журнал ключових фраз та термінів, які, на їхню думку, є основою їхньої взаємодії з членами громади для вирішення тих чи інших суспільно значущих проблем; журнал критичної оцінки подій з аналізом ключових концепцій виконаної діяльності);
- написання статей до місцевих ЗМІ з метою висвітлення нагальних проблем громади;
- тематично-цільове читання, на основі якого студенти пишуть твори-роздуми, аналізуючи прочитане та встановлюючи його взаємозв'язок із певною суспільно значущою діяльністю;
- індивідуальні та колективні презентації з подальшим їх обговоренням;
- електронні форми звітності, що передбачають створення веб-сторінок, ведення тематичних чатів тощо [1].

Зрештою, навчання суспільно корисного служіння визначається тим, що:

- надає змогу студентам навчатися та розвиватися шляхом активної взаємодії, беручи участь у ретельно організованій громадській діяльності, яка задовольняє реальні потреби суспільства та координується як навчальним закладом, так і громадою;
- є інтегрованим у певні навчальні курси, під час вивчення яких виокремлюється відповідний час для обміркування, обговорення чи письмового опису виконаної соціально значущої роботи;

- відкриває студентам перспективи щодо використання набутих знань та навичок у реальних життєвих ситуаціях у своїх громадах;
- підвищує рівень знань студентів завдяки навчанню на практиці поза межами вищої школи у громадах та допомагає виховувати відчуття турботи про інших [9, с. 115–116].

Слід зауважити, що активна участь у житті громади нерозривно пов'язана з формуванням в американських студентів патріотичних почуттів і переконань, які виявляються у *повазі* до спільноти своєї громади і американського народу загалом; *гордості* за культурні, економічні, науково-технічні досягнення рідної країни; *співучасті* у громадській діяльності, спрямованій на благо США (благодійність); *співчутті* до страждань тих чи інших співвітчизників; *турботі* про майбутнє своєї країни, її благополуччя і процвітання; *відповідальності* перед громадою та державою. Зазначені патріотичні почуття і переконання знаходять прояв у єдності громадянської свідомості та громадянської поведінки студентів, тобто в активних діях, спрямованих на виконання своїх громадських обов'язків.

Нині поєднання навчальної діяльності із громадською роботою широко використовується в освітній практиці коледжів та університетів США через систему різноманітних проєктів, що пропонуються освітніми програмами. Результатом означеного симбіозу стали:

- 1) програма “Вчись і служи Америці”, розроблена Корпорацією національного та громадського служіння в 1990 році з метою надання грантів молоді США для реалізації суспільно корисних проєктів. Програма стимулює молодих людей до активної пізнавальної діяльності, а також учить їх бути відповідальними громадянами, формує вміння співпрацювати в команді, розвиває емпатію та загалом сприяє формуванню у студентів гуманітарної культури;
- 2) загальнонаціональна організація “Кампус копмакт”, що скеровує діяльність американської вищої школи у сфері навчання суспільно корисного служіння через проєктну діяльність, сприяючи формуванню активної громадської позиції студентів та розвитку в них потреби служити своїй громаді та суспільству [11, с. 32].

Отже, використання методу проектів у навчанні суспільно корисного служіння сприяє ефективній підготовці майбутнього конкурентоспроможного фахівця, у якого завдяки виконанню суспільно значущих завдань на основі критичного та креативного мислення формується відповідальна громадянська позиція, розвивається здатність будувати конструктивний діалог з іншими учасниками проекту та виробляється вміння адаптуватися до швидкозмінних умов життя людини в сучасному соціумі.

Цінність проектної діяльності полягає, насамперед, у її виховній спрямованості на зміцнення впевненості студентів, розвиток їхньої самоповаги та на заохочення до реального використання комунікативних умінь в ефективному часовому менеджменті. При цьому відповідальність за своє навчання покладається на самих студентів.

Підсумовуючи наявні сучасні педагогічні розробки з громадянської освіти у вищій школі США, констатуємо, що залучення студентів до різних форм громадянської діяльності передбачає діалогічний характер освіти, суб'єктно-суб'єктні відносини між викладачами, членами громади та студентами, атмосферу взаємоповаги й довіри, студентське самоврядування, відкритість і зв'язок вищої школи з іншими учасниками процесу соціалізації (сім'єю, громадою, різноманітними громадськими організаціями тощо). Водночас громадянська освіта сприяє формуванню у студентів громадянської відповідальності, вміння самостійно аналізувати різні ситуації і діяти у правовому полі, набуттю позитивного досвіду соціальних дій та є вагомим засобом формування гуманітарної культури особистості.

Перспективу подальших розвідок з досліджуваної проблематики вбачаємо у вивченні реалізації методу проектів у системі громадянської освіти вищих навчальних закладів США.

Література

1. Bringle R. G. Implementing Service Learning in Higher Education / R. G. Bringle, J. A. Hatcher // Journal of Higher Education. – 1996. – Vol. 67. – № 2. – P. 67–73.
2. DeVitis J. L. To serve and learn: The spirit of community in liberal education / Joseph L. DeVitis, Robert W. Johns, Douglas J. Simpson (eds.). – New York, NY : Peter Lang, 1998. – 181 p.

3. Guardian of Democracy: The Civic Mission of Schools [Electronic resource]. – Mode of access: <http://civicmission.s3.amazonaws.com/118/f0/5/171/1/Guardian-of-Democracy-report.pdf>.
4. Heffernan K. Fundamentals of Service-Learning Course Construction / Kerrissa Heffernan. – Providence, RI : Campus Compact, Brown University, 2001. – 333 p.
5. Jacoby B. Service-Learning in Higher Education: Concepts and Practices / Barbara Jacoby. – San Francisco, CA : Jossey-Bass, 1996. – 416 p.
6. Kaye C. B. The Complete Guide to Service Learning: Proven, Practical Ways to Engage Students in Civic Responsibility, Academic Curriculum, & Social Action / Cathryn Berger Kaye. – Minneapolis : Free Spirit Publishing, 2004. – 228 p.
7. King P. M. Liberal arts student learning outcomes: An integrated approach / Kendall Brown, P. M. King, N. K. Lindsay, J. R. VanHecke // About Campus. – 2007. – Vol. 12. – № 4. – P. 2-9.
8. Kirschenbaum H. 100 Ways to Enhance Values and Morality in Schools and Youth Settings. – Needham Heights, MA : Allyn&Bacon, 1995. – 269 p.
9. Moon A. Teaching Excellence: The Role of Service-Learning / Arden Moon // Michigan Journal of Community Service Learning. – 1994. – Vol. 1. – № 1. – P. 115–120.
10. Vogelgesang L. J. Comparing the Effects of Community Service and Service-Learning / Alexander W. Astin, Lori J. Vogelgesang // Michigan Journal of Community Service Learning. – 2000. – Vol. 7. – № 1. – P. 25–34.
11. Yeager R. L. Community Service [Electronic resource] / Robin L. Yeager // eJOURNAL USA: Society & Values. – 2005. – Vol. 10. – № 2. – P. 32–34. – Mode of access: <http://photos.state.gov/libraries/amgov/30145/publications-english/EJ-college-1105.pdf>.

С. В. Федоренко

Гражданское образование как фактор формирования гуманитарной культуры студентов высших учебных заведений США

Национальный технический университет Украины “Киевский политехнический институт” (37 пр-т Победы, Киев, Украина)

В статье освещена интеграция образовательной и общественно значимой деятельности в системе гражданского образования высшей школы США, что обеспечивает формирование гуманитарной

культуры личности. Рассмотрены содержание и основные формы обучения общественно полезному служению обществу в практике американских высших учебных заведений как органической составляющей общей гуманитарной подготовки студентов. Выделены основные сферы воспитательного воздействия обучения общественно полезному служению в США.

Ключевые слова: высшая школа США, гражданское образование, гуманитарная культура, общая гуманитарная подготовка, обучение общественно полезному служению, патриотические чувства.

S. V. Fedorenko

Civic Education as a Factor of Shaping Liberal Culture of Students in the US Higher Educational Establishments

National Technical University of Ukraine “Kyiv Polytechnic Institute”
(37 Peremohy Ave., Kyiv, Ukraine)

The aim of this paper is to discover the effect and methods of civic education in terms of shaping students' liberal culture on the grounds of college(university)-community relationship and integration of areas of study within the general education curriculum.

Civic education in the course of liberal arts education in the US higher school instils for students the essential values of democracy embodied with a high sense of responsibility and active engagement in issues the society, community, or state face in their everyday life. Civic education prepares students to carry out their roles as citizens. In its turn, service learning as the participatory part of civic education is bridging classroom activities with the community. With the view of shaping students' liberal culture the most effective methods of civic education include the direct teaching of the scholarly content knowledge and the balance of participatory skills with the modeling and teaching of civic values and dispositions.

In the curricula of US higher educational establishments knowledge component is defined through what the learner should comprehend (a set of skills and abilities that give students the opportunity to apply the obtained knowledge in practice, enrich learners' cognitive life, develop logical, communicative, and collaborative skills, improve his/her social life). For example, the concepts of democracy and freedom; knowledge about the principles and values of democracy; knowledge about other governance systems, understanding about the concept of constitutionality (rule of majority, protection of minority rights, importance of legitimate authorities).

Keywords: US higher school, civic education, students' liberal culture, general education (liberal arts education), service learning, patriotic feelings.